

УДК 336.018

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДОМОГОСПОДАРСТВ У ПЕРІОД НЕСТАБІЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ

Р. Г. Сніщенко

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна.

E-mail: RoSnishchenco@gmail.com

Відмінність фінансів домашніх господарств від інших сфер фінансів фінансової системи полягає в їх специфічних рисах: складній системі внутрішніх фінансово-психологічних взаємин, наявності соціально-фінансової стратегії, можливості домінування соціальної спрямованості у фінансовій діяльності. Незважаючи на достатньо великий фундамент знань, що зачіпають різні рівні ієрархії і функціональні сфери управління фінансовою безпекою держави, не існує чіткої методології та стратегії управління фінансовою безпекою домогосподарств, залишаються недостатньо дослідженими ризики їх нестабільності і вплив фінансів домогосподарств на загальну кон'юнктуру фінансового ринку України. В роботі визначені основні чинники впливу на фінансову безпеку домогосподарств та виділені суттєві ризики домогосподарств у період нестабільності економіки.

Ключові слова: домогосподарство, нестабільність, фінансова безпека, ризики, чинники.

ФИНАНСОВАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ДОМОХОЗЯЙСТВ В ПЕРИОД НЕСТАБИЛЬНОСТИ ЭКОНОМИКИ

Р. Г. Сніщенко

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского
ул. Первомайская, 20, г. Кременчуг, 39600, Украина.

E-mail: RoSnishchenco@gmail.com

Отличие финансов домашних хозяйств от других сфер финансов финансовой системы заключается в их специфических чертах: сложной системе внутренних финансово-психологических взаимоотношений, наличии социально-финансовой стратегии, возможности доминирования социальной направленности в финансовой деятельности. Несмотря на достаточно большой фундамент знаний, освещающих разные уровни иерархии и функциональные сферы управления финансовой безопасностью государства, не существует четкой методологии и стратегии управления финансовой безопасностью домохозяйств, остаются недостаточно исследованными риски их нестабильности и влияние финансов домохозяйств на общую конъюнктуру финансового рынка Украины. В работе определены основные факторы влияния на финансовую безопасность домохозяйств, выделены существенные риски домохозяйств в период нестабильности экономики.

Ключевые слова: домохозяйство, нестабильность, финансовая безопасность, риски, факторы.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Погіршення становища у світовій економіці у 2012–2013 рр., події українського Майдану та Криму посилили занепокоєність експертів та пересічних громадян щодо перспектив стабільності української економіки. Спрямованість відкритої економіки України на інтеграцію в ЄС приводить до накопичення ризиків нестабільності, обумовлених глобальною економічною стагнацією. Ці ризики затруднюють процес реалізації стратегії економічних і соціальних реформ. Проблема забезпечення фінансової безпеки

домогосподарств як господарюючих суб'єктів стає особливо актуальною. Українські та закордонні вчені зазначають, що саме громадяни є носіями безпечових очікувань, тобто очікувань, пов'язаних з відчуттям рівня безпеки, які через дії економічних суб'єктів впливають як на фінансовий, так і на реальний сектори економіки [3, 6, 10].

Проблема забезпечення фінансової безпеки домогосподарств достатньо широко освітлена в науковій економічній літературі. Серед досліджень з даної тематики можна виділити роботи українських вчених О. Барановського, М. Єрмошенко, Г. Пастернака-Таранушенка, Л. Гурьянкової та інші. Проте, не зважаючи на достатньо великий фундамент знань, що зачіпають різні рівні ієрархії і функціональні сфери управління фінансовою безпекою держави, не існує чіткої методології та стратегії управління фінансовою безпекою домогосподарств, залишаються недостатньо дослідженими ризики їх нестабільності і вплив фінансів домогосподарств на загальну кон'юнктуру фінансового ринку України.

Мета роботи – сформулювати основні чинники впливу на безпеку домогосподарств та класифікувати їх ризики.

Об'єкт досліджень – фінансові процеси домогосподарств в умовах нестабільної економіки.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. На фінансовому ринку здійснюється мобілізація тимчасово вільних коштів його учасників, їх концентрація, розподіл і перерозподіл на комерційній основі між секторами економіки. Фінансовий ринок є відображенням поступального економічного розвитку суспільства, його соціальним інститутом з відповідною системою економічних відносин. Домогосподарства в системі ринкових відносин виконують подвійну роль. З боку попиту на ринку кінцевих товарів, домогосподарства виступають як покупці. З боку пропозиції, домогосподарства як власники ресурсів для виробничих потреб перетворюються на продавців [4].

Відмінність фінансів домашніх господарств від інших сфер фінансів фінансової системи полягає в їх специфічних рисах: складній системі внутрішніх фінансово-психологічних взаємин, наявності соціально-фінансової стратегії, можливості домінування соціальної спрямованості у фінансовій діяльності [1].

Українські та закордонні вчені неодноразово намагалися класифікувати ризики домогосподарств за окремими видами. Більшість класифікацій базується на відомому підході до класифікації ризиків домогосподарств, наданому Зві Боді та Робертом Мертоном у книзі «Finance First Edition». Ця книга є базовим підручником по курсу фінансів, який вивчається при підготовці фахівців з програми MBA [6]. Вчені віділяють п'ять основних видів ризику: депозитний, страховий, безробіття, ризик цивільної відповідальності та ризик, пов'язаний з вкладеннями у фінансові активи. Однак на нашу думку, такий підхід до класифікації ризиків домогосподарств не враховує суттєвості того чи іншого ризику, зумовлені особливостями функціонування домогосподарств України у сучасних умовах фінансового ринку. Автор пропонує класифікувати ризики домогосподарств з точки зору зменшення доходу або збільшення витрат (рис. 1).

Динаміка домогосподарств України (рис. 2) за даними [14, 15] свідчить про те, що їх кількість порівняно з 2000 р. знизилась на 91,6 тис. і має тенденцію до стабільного зменшення.

За результатами досліджень автором виділені та згруповані основні чинники впливу на фінансову безпеку домогосподарств:

1. Політичні чинники впливу: зумовлюють потребу у передбачуваності соціально-економічної політики і базових макроекономічних параметрів, формують довіру до державних фінансових інститутів.

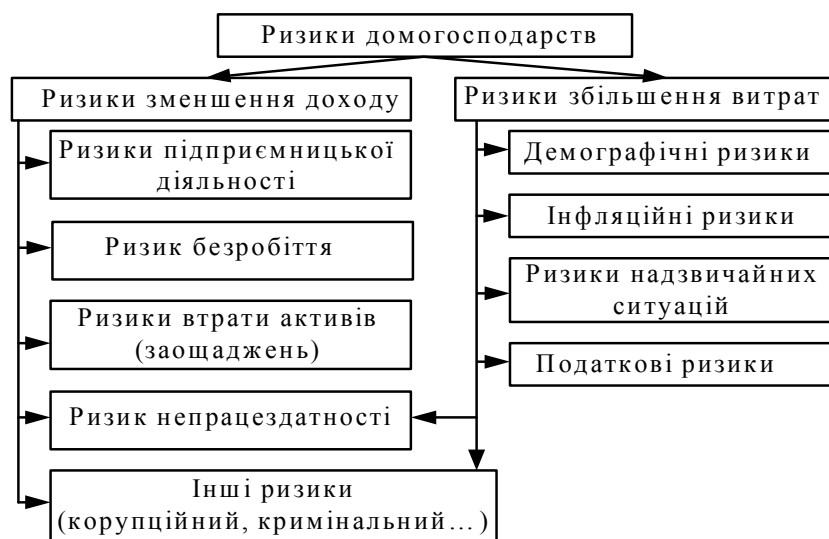

Рисунок 1 – Види ризику домогосподарств

Одним із найбільш деструктивних наслідків світової фінансової кризи стало руйнування довіри населення до банківських та інших фінансових установ, а також до держави як справедливого регулятора, здатного захистити людей від негативних наслідків фінансової кризи [2, 7, 10, 12].

Насьогодні, на відміну від підприємств, фінанси домашніх господарств найменш активно регулюються державою. Втрата довіри до держави в Україні відбувалася значно динамічніше, ніж у світі в цілому. Загальносвітова тенденція посилювалася внаслідок чинників, пов'язаних із корупцією, нецивілізованим політичним циклом тощо. Руйнівні зміни у цій сфері відбулися внаслідок подій грудня 2013 р. та початку 2014 р. За даними всеукраїнського опитування громадської думки міського населення, що проведено Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС), встановлено три найпоширеніші причини недовіри громадян до державних структур: корупція – 54%, відсутність видимих результатів діяльності – 38% та бюрократія – 29%. При цьому 11% громадян не знають про те, як державні структури планують розвиватися і, у зв'язку із цим, не довіряють їм.

Безперечно, швидке відновлення довіри неможливе, особливо враховуючи те, що Україна знаходиться на етапі інституційного зламу. Процес відбудови консолідованості суспільства і влади має бути розпочатий якнайшвидше на засадах відкритого суспільного діалогу. Для відновлення довіри ключовими чинниками

є послідовність політики держави, жорстке дотримання зобов'язань та ведення діалогу з важливих питань економічної політики. Для відновлення довіри населення ключовими слід вважати послідовні дії держави щодо налагодження соціальної сфери та середовища життєдіяльності [2, 11, 12].

2. Економічні чинники впливу: цінова і товарна політика держави зумовлюють потребу у наявності зручних інструментів інвестування. Домашні господарства мають певні особливості формування та використання фінансових ресурсів. Їх доходи порівняно з іншими учасниками фінансового ринку – державою та підприємствами невеликі (таблиця 1).

Таблиця 1 – Середньомісячне значення показника «Загальні доходи» домогосподарств України (розраховано на основі [14, 15])

Економічні райони:	Загальні доходи за місяць, грн.									
	2010 рік	2011 рік	Відхилення		2012 рік	Відхилення		2013 рік	Відхилення	
			Абс.	Відн.		Абс.	Відн.		Абс.	Відн.
Східний	3210,7	3403,2	192,46	5,99	3624,67	221,4	6,51	4170,04	545,37	15,05
Донецький	3425,3	3848,4	423,06	12,35	4345,35	496,9	12,9	4699,1	353,75	8,14
Придніпровський	3111,6	3498,9	387,28	12,45	3773,79	274,8	7,86	4175,94	402,15	10,66
Причорноморський	3352,7	3606,0	253,24	7,55	3998,11	392,1	10,9	4397,13	399,02	9,98
Подільський	3000,1	3298,8	298,72	9,96	3551,62	252,7	7,66	4155,26	603,64	17,00
Центральний	4252,1	4742,4	490,30	11,53	4815,46	73,03	1,54	5290,76	475,30	9,87
Карпатський	3392,2	3781,7	389,47	11,48	4178,82	397,1	10,5	4638,2	459,38	10,99
Поліський	3094,9	3368,7	273,82	8,85	3704,22	335,4	9,96	4081,14	376,92	10,18
Україна	3377,2	3720,8	343,67	10,18	4032,87	312,0	8,39	4476,64	443,77	11,00
Міста (>100 тис.чол.)	3743,8	4084,9	341,12	9,11	4401,96	317,0	7,76	4817,36	415,40	9,44
Міста (<100 тис.чол.)	3110,6	3464,7	354,09	11,38	3786,77	322,0	9,30	4101,66	314,89	8,32
Сільська місцевість	3086,8	3424,4	337,63	10,94	3719,22	294,7	8,61	4310,97	591,75	15,91

Наведені у таблиці 1 дані публічної звітності Державної служби статистики України щодо структури сукупних доходів домогосподарств у 2010-2013 рр. дають змогу стверджувати, що основним наповнювачем доходів є грошові доходи. Доходи від підприємницької діяльності, самозайнятості у структурі сукупних доходів нестабільні і коливаються в межах 2% порівняно з 2010 роком. Частка пенсій, стипендій, допомоги та субсидій, наданих готівкою збільшилася, і в 2013 році становила 26,2% порівняно з 25,9% у 2010 році. В цілому можна відзначити відносну стійкість структури джерел. Ті зміни у структурі, що відбуваються, в цілому демонструють оптимізацію джерел формування доходів домогосподарств, свідчать про достатньо високий рівень самозабезпечення. Але, враховуючи вплив наслідків економічної кризи і подій Майдану, можна стверджувати, що сформована структура ресурсів є вимушеною відповідно до фінансового потенціалу держави в період введення заходів антикризового управління.

Аналіз даних публічної звітності Державної служби статистики України за період з 2010 р. до кінця 2013 р. показав, що основним джерелом формування ресурсів домогосподарств є оплата праці (близько половини сукупних ресурсів за оглядовий період). Темпи її приросту у 2010-2013 рр. за даними Департаменту заробітної плати та умов праці знижуються, але в цілому відповідають темпам приросту мінімальної зарплати, прожиткового мінімуму, сукупних ресурсів домогосподарств. Окрім того, розрахунки демонструють, що приріст сукупних ресурсів домогосподарств в 2010-2013 рр. визначається, перш за все, динамікою саме заробітної плати, і тому на функціонування домогосподарств у значній мірі впливає податкова політика. Найбільші загальні доходи в оглядовому періоді отримали домогосподарства Центрального та Донецького економічних районів та домогосподарства великих міст з кількістю населення, більшою за 100 тис. осіб (таблиця 2).

Таблиця 2 – Середньомісячне значення показника «Сукупні ресурси» домогосподарств України (розраховано на основі [14, 15])

Економічні райони:	Сукупні ресурси за місяць, грн.									
	2010 рік	2011 рік	Відхилення		2012 рік	Відхилення		2013 рік	Відхилення	
			Абс.	Відн.		Абс.	Відн.		Абс.	Відн.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Східний	3281,6	3462,2	180,57	5,50	3686,75	224,55	6,49	4223,39	536,64	14,56
Донецький	3513,1	3929	415,88	11,84	4449,45	520,45	13,25	4840,89	391,44	8,80
Придніпровський	3196,3	3607,51	411,20	12,86	3891,9	284,39	7,88	4244,07	352,17	9,05
Причорноморський	3424,6	3685,83	261,20	7,63	4067,17	381,34	10,35	4460,56	393,39	9,67
Подільський	3109,4	3464,4	355,03	11,42	3680	215,60	6,22	4235,99	555,99	15,11
Центральний	4379,6	5024,55	644,95	14,73	4947,88	-76,67	-1,53	5582,65	634,77	12,83
Карпатський	3502,2	3897,96	395,68	11,30	4283,79	385,83	9,90	4950,8	667,01	15,57
Поліський	3177,5	3461,62	284,16	8,94	3805,88	344,26	9,95	4195,63	389,75	10,24
Україна	3469,1	3841,72	372,60	10,74	4134,23	292,51	7,61	4616,38	482,15	11,66
Міста (>100 тис.чол.)	3850,1	4242,78	392,71	10,20	4507,08	264,30	6,23	4969,79	462,71	10,27
Міста (<100 тис.чол.)	3195,5	3551,35	355,82	11,13	3878,6	327,25	9,21	4182,1	303,50	7,82
Сільська місцевість	3164,6	3522,09	357,49	11,30	3823,32	301,23	8,55	4482,93	659,61	17,25

До суттєвих економічних чинників впливу на фінансову безпеку домогосподарств можна віднести розвиток страхування внесків і розвиток ринків капіталу (таблиця 3).

У порівнянні з 2012 роком на 5 563,7 млн. грн. (35,2%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 1302,0 млн. грн. (8,7%). Основним фактором збільшення валових страхових премій у порівнянні з 2012 роком стало збільшення обсягу добровільного майнового страхування (темпи приросту 40,4%), в т.ч. зі страхування фінансових ризиків (темпи приросту 74,8%), добровільного страхування відповідальності

(темпи приросту 86,7%), страхування життя (39,8%). Рівень валових виплат у порівнянні з 2012 роком (25,2%) зменшився та становив у 2013 році 16,9%. Таке падіння відбулося за рахунок майже незмінного обсягу страхових виплат при збільшенні на 35,2% надходжень валових страхових платежів. Обсяг чистих страхових виплат зменшився на 7,4%. У структурі зазначеного показника відбулися значні зміни в розрізі видів страхування: у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року приріст страхових виплат відбувся за такими видами страхування: страхування життя (60,1%), медичне страхування (12,2%), при цьому зменшилися чисті страхові виплати зі страхування майна (70,2%), страхування кредитів (47,4%), страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (41,9%), страхування медичних витрат (11,4%). Операції вихідного перестраховання всередині країни за 9 місяців 2013 року за рахунок стрибка в обсягах перестрахових премій збільшилися з 882,3 млн. грн. до 5 144,0 млн. грн. та істотно вплинули на динаміку основних показників діяльності страховиків.

Таблиця 3 – Страхові премії за видами страхування (розраховано на основі [10])

Види страхування	Страхові премії, млн грн				Темпи приросту страхових премій	
	Валові		Чисті		валових премій	чистих премій
	9 місяців 2012	9 місяців 2013	9 місяців 2012	9 місяців 2013		
Страховання життя	1 219,1	1 703,9	1 219,1	1 703,7	39,8%	39,8%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у тому числі:	14 582,0	19 661,1	13 699,8	14 517,2	34,8%	6,0%
– добровільне особисте страхування	2 002,9	2 624,1	1 927,2	2 206,7	31,0%	14,5%
– добровільне майнове страхування	9 085,0	12 755,3	8 416,6	8 839,9	40,4%	5,0%
– добровільне страхування відповідальності	793,8	1 481,8	744,7	862,0	86,7%	15,8%
– недержавне обов'язкове страхування	2 700,3	2 799,9	2 611,2	2 608,6	3,7%	- 0,1%
– державне обов'язкове страхування	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,0%
Всього (всі види страхування)	15 801,2	21 365,0	14 918,9	16 220,9	35,2%	8,7%

При цьому і без того незначні частки страхових виплат всередині країни, що компенсовані перестраховиками, за 9 місяців 2013 року зменшилися на 53,9%.

Станом на 1 листопада 2013 чисельність населення України склала 45477 тис. осіб. Таким чином, премія на душу населення склала 469,77 грн. Виплати на душу населення склали 79,64 грн. Таким чином, спостерігається спад страхових виплат стосовно 2012 р.

3. Соціальні чинники впливу: освітня політика повинна відповідати потребам

росту економічного і промислового потенціалу держави. В Україні не склалася стала практика ефективної взаємодії громадськості та влади в обговоренні і ухваленні важливих управлінських рішень у сфері освіти. На даний момент існує розповсюджена впевненість, що органами законодавчої та виконавчої влади лише імітується діалог між ними та громадським сектором. Яскравими прикладами цього є існуюча практика обговорення проектів важливих документів, що визначають стратегію і тактику розвитку освітньої системи України (зокрема Національної стратегії розвитку освіти в Україні), діяльність провладних освітянських ЗМІ, які висвітлюють лише одну точку зору на ті чи інші події освітнього життя, відсутність публічних і відкритих дискусій з актуальних питань функціонування освітнього сектору [9, 12, 13]. Не зважаючи на доволі високий освітній рівень громадян України (за даними Укрстатистики [14] 20,7% – 8,388 млн. громадян мають повну вищу освіту), рівень повної загальної середньої та професійно-технічної освіти не перевищує 40%. Зовсім не мають освіти понад два мільйони українців (табл. 4). З проблемами освітньої політики держави як чинника соціального впливу на фінансову безпеку домогосподарств тісно пов'язана політика в сфері зайнятості. Згідно з даними Державної служби зайнятості в Україні на 1 вересня 2013 року кількість зареєстрованих безробітних становила 435,4 тисяч людей, серед яких: жінки – 247,8 тисяч осіб (56,9%); молодь – 183,3 тисяч осіб (42,1%); Станом на 1 вересня в Україні було майже 67 тисяч безробітних фахівців сфери торгівлі та послуг [9, 13].

Таблиця 4 – Розподіл населення за рівнем освіти (розраховано на основі [9, 14])

Кількість населення у віці 6 років і старші - всього (тисяч)	Розподіл населення (%) у віці 6 років і старші за рівнем освіти:							
	повна вища	базова вища	неповна вища	професійно-технічна	повна загальна середня	базова загальна середня	початкова загальна середня	не мають початкової загальної та неписьменні
40522,6	20,7	1,3	18,2	19,4	19,3	9,3	6,8	5,0

Для них Центри зайнятості могли запропонувати лише 12 тисяч вакансій. Без роботи залишилися майже 78 тисяч – фахівців з обслуговування управління технологічним обладнанням. За цією спеціальністю було 13 тисяч вакансій. Роботу шукали 50 тисяч державних службовців. Але для них могли запропонувати лише 7 тисяч місць [9,13].

Корупційні ризики є одними з найбільш вагомих соціальних чинників впливу на фінансову безпеку домогосподарств в Україні. Згідно з даними дослідження Transparency International, Україна посіла 144 місце серед 177 держав, охоплених дослідженням. Україна стабільно залишається в групі "підвищеного ризику" разом з Камеруном, Іраном, Нігерією, Центральною Африканською Республікою та Папуа Новою Гвінеєю [10, 13]. Згідно результатів дослідження

«Барометр світової корупції», яке проводить Міжнародний дослідницький центр Gallup International Association, у 2013 р. українці вважали, що найкорумпованішою сферою є судова (66 %), за нею – правоохоронні органи (64 %) і державна служба (56 %). За показниками сприятливості умов для ведення бізнесу в державі Україна швидко втрачає позиції. Так, загалом в агрегованому рейтингу корумпованості Україна опустилася на 10 пунктів по параметру політичної та фінансової корупції (складова CPI індексу взята з даних дослідження Political Risk Services International Country Risk Guide). Як зазначається у [13], державні установи та чиновники частіше вимагають від бізнесу сплати хабарів, про що свідчить падіння відповідного рейтингу України на 5 пунктів (складова CPI індексу взята з даних дослідження World Economic Forum Executive Opinion Survey).

В Україні власність стає все менш захищеною, перестають діяти єдині і незмінні правила ведення бізнесу для всіх учасників ринку. Таким чином, пошук шляхів неформального уникнення платежів у вітчизняній економічній практиці вважається прийнятним і закономірним. Як наслідок, втрачається зацікавленість у встановленні публічних практик формування інтегрованих торговельно-виробничих систем та коопераційних відносин, у яких беруть спільну участь суб'єкти малого, середнього та великого підприємництва.

Важливим соціальним чинником впливу на фінансову безпеку домогосподарств є система соціального забезпечення. У 2013 році збільшено видатки на соціальний захист населення та підвищено базові соціальні стандарти. Соціальний захист населення став одним з пріоритетних напрямів державної політики. Цей напрям профінансований в повній мірі, зростання видатків за статтею «Соціальний захист та соціальне забезпечення» в січні-вересні склало майже 20% в порівнянні з аналогічним періодом 2012 р. (рис. 3).

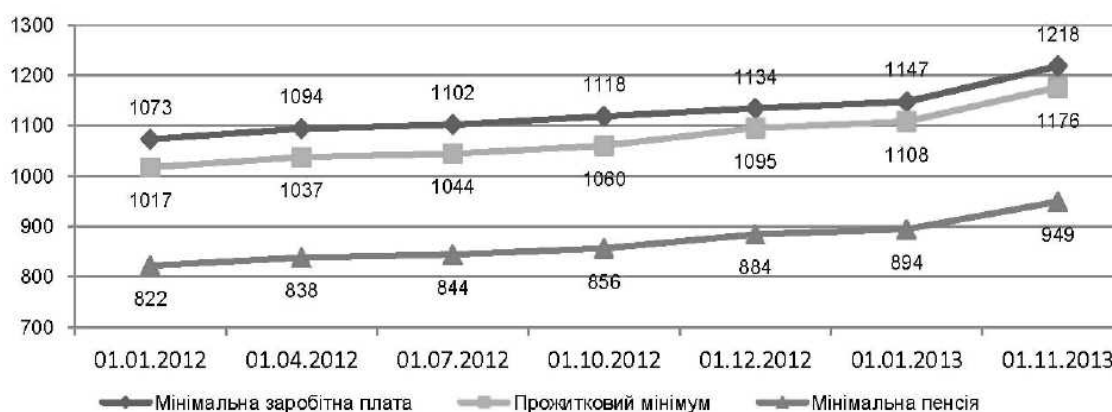

Рисунок 3 – Динаміка базових соціальних стандартів [14]

З урахуванням низької інфляції приріст базових соціальних стандартів дозволив захистити доходи населення від негативних наслідків негативних тенденцій в економіці.

4. Аналіз сучасної демографічної ситуації, а також її динаміки протягом останніх років свідчить про наявність в Україні поряд із соціально-економічними проблемами глибокої демографічної кризи. Демографічні чинники на сьогодні мають все більший вплив на фінансову безпеку домогосподарств. Вони напряду пов'язані з освітньою політикою та рівнем безробіття.

Розподіл домогосподарств за економічними районами (табл. 5) вказує, що у найбільш дотаційних економічних районах – Донецькому та Причорноморському діють 5154,8 тисяч домогосподарств (понад 30% від загальної кількості по Україні). При цьому частка домогосподарств, які проживають у міських поселеннях у цих регіонах нашібільша: 89,4% у Донецькому та 67,9 у Причорноморському економічних районах.

Таблиця 5 – Розподіл домогосподарств за економічними районами у 2013 р. [14]

Економічні райони:	Кількість домогосподарств		у тому числі, які проживають (%):				Середній розмір домогосподарства, осіб
			у міських поселеннях			У сільській місцевості	
	тисяч	відсотків	у великих містах	у малих містах	Всього		
Східний	2076,1	12,2	41,0	30,3	71,3	28,7	2,43
Донецький	2592,3	15,3	59,7	29,7	89,4	10,6	2,40
Придніпровський	2426,0	14,3	58,0	20,0	78,0	22,0	2,40
Причорноморський	2562,5	15,1	45,0	22,9	67,9	32,1	2,61
Подільський	1488,9	8,8	21,0	27,1	48,1	51,9	2,65
Центральний	2227,3	13,2	56,5	20,5	77,0	23,0	2,55
Карпатський	1932,3	11,4	25,0	26,8	51,8	48,2	3,08
Поліський	1653,3	9,7	21,3	33,2	54,5	45,5	2,69
Україна	16958,7	100,0	43,4	25,9	69,3	30,7	2,58

ВИСНОВКИ. Спираючись на вищенаведене, можна стверджувати, що фінансова безпека домогосподарств як самостійної сфери фінансової системи на відміну від фінансової безпеки інших учасників фінансового ринку має свої специфічні особливості.

1. Фінанси домашніх господарств найменш регулюються державою. Водночас фінанси домашніх господарств взаємозв'язані з іншими сферами фінансової системи.

2. Домогосподарства мають характерні особливості і методи формування та використання фінансових ресурсів, до яких необхідно віднести підтримку життєдіяльності, розвиток людського потенціалу тощо.

3. Зміна доходу домогосподарства практично однаково залежить як від економічних, так і від неекономічних чинників. При зменшенні доходів домогосподарств окремі статті їх витрат зростають. Домогосподарства не можуть зменшити свої витрати нижче рівня споживання товарів повсякденного вжитку.

4. Ризик домогосподарств обумовлений ризиком інших учасників фінансового ринку та має макроекономічне походження. Ризик домогосподарств має специфічну природу. Частина несуттєвих ризиків для підприємства стає суттєвими ризиками для домогосподарства. На сучасному етапі економічного розвитку України найбільш суттєвими ризиками, що впливають на фінансову безпеку домогосподарств є ризики, викликані політичними, економічними, соціальними та демографічними чинниками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ворошило В.В. Фінанси домашніх господарств у фінансовій системі держави: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / В.В. Ворошило. – Дніпропетровськ, 2012. – 22 с.
2. Драган О.О. Аналіз бюджету вітчизняних домогосподарств в посткризовий період [Електронний ресурс] / О.О. Драган // Ефективна економіка. – 2013. – № 9. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nauka.com.ua>
3. Дячек С.М., Легенчук Ю.О. Оцінка рівня фінансової безпеки держави: проблеми та шляхи вирішення // Вісник ЖДТУ Серія: Економічні науки. 2013. – № 2 (64). – С. 219–225.
4. Еш С.М. Фінансовий ринок: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 528 с.
5. Захаркіна Л.С. Фінансові інструменти активізації інвестиційної діяльності домогосподарств // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених та студентів "Фінансово-кредитне стимулювання розвитку територіальних суспільних систем". Тези наукових доповідей. – Луцьк : – С. 103–105.
6. Зві Боді, Роберт Мертон. Фінанси, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.volgafinans.com.
7. Корнівська В. О. Фінансова інтегрованість домогосподарств у контексті виходу на посткризову траєкторію розвитку / В. О. Корнівська // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2013. – № 2 (13). – С. 52–63.
8. Методика формування вибіркового сукупностей для проведення у 2009–2013 роках вибіркового обстеження населення (домогосподарств): умов життя домогосподарств, економічної активності населення та сільськогосподарської діяльності населення у сільській місцевості. Державний комітет статистики України. – К.: 2003. – 162 с.
9. Освітня політика. Портал громадських експертів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/o-proekte>
10. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/>
11. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.
12. Резолюція III-го Всеукраїнського з'їзду споживачів фінансових послуг від 05. 09. 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://docs.google.com/document/d/1LFPV01F_pPifiUI3mMvsDO8wIxxkRGAPI7xh9yL3kl5Y/edit?pli=1.
13. Рівень безробіття в Україні зростає, Державний центр зайнятості працює на себе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ridna.ua/2013/10/riven-bezrobittya-v-ukrajini-zrostaje-derzhavnyj-tsent-zajnyatosti-pratsyuje-na-sebe/>
14. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2013 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України) Статистичний збірник Державний комітет статистики України. – К.: 2013. – 83 с.
15. Статистична інформація. Державна служба статистики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

FINANCIAL SAFETY OF HOUSEKEEPINGS IN THE PERIOD OF INSTABILITY OF ECONOMY

R. Snishchenko

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine.

E-mail: RoSnishchenco@gmail.com

The difference of finances of households from other spheres of finances of the financial system consists in their specific lines: difficult system of internal financially-psychological mutual rela-

tions, presence of socially-financial strategy, possibility of prevailing of social orientation, in financial activity. Not looking on large enough foundation of knowledge illuminative different levels hierarchies and functional spheres of management by financial safety of the state, there is no clear methodology and strategy of management by financial safety of housekeeping, it is not enough to explore risks of their instability and influencing of finances of housekeeping's on the general state of affairs of financial market of Ukraine. In the work the basic factors of influence are certain on financial safety of housekeeping, the substantial risks of domokhozyaystv are selected in the period of instability of economy.

Keywords: housekeeping, instability, financial safety, risks, factors.

REFERENCES

1. Voroshilo, V. (2012), *"Finances of households in the financial system of the state"*, Thesis abstract for Cand. Sc. (Economic), 08.00.08, DNU, Dnepropetrovsk, Ukraine.
2. Dragan, O. (2013), *"Analysis of the budget of domestic households in post-crisis period"* Effective economy, no. 9, available at: <http://www.economy.nauka.com.ua>.
3. Dyachek, S., Legenchuk Y. (2013), *"Estimation of financial strength security of the state: problems and ways of decision"*, Transactions GDTU, vol. 2, no. 64, pp. 219–225.
4. Esh, S. (2009) *Finansoviy rinhok* [Financial market], ULC, Kiev, Ukraine.
5. Zaharkina, L. *"Financial instruments of activation of investment activity of housekeepings"*, Finansovi instrumenti aktivizacii investiciynoyi diyalnosti domogospodarstv, Zbirnyk materialiv Mignarodnoi naukovo-praktichnoi konferencii molodih vchenykh ta studentiv "Finansovo-kreditne stimuluvannya rozvitku teritorialnih suspilnih sistem" [Collection of materials of the International naukovo-praktichnoy conference of young scientists and students is "Finansovo-kreditne stimulation of development of the territorial public systems"], Lutsk, pp. 103–105.
6. Zvi Bodie, Merton Robert (2007), *Finansi* [Finances], available at: www.volgafinans.com.
7. Kornivska, V. (2013) *"The financial integrating of domogospodarstv is in the context of output on the postkrizovu trajectory of development"* An announcer of the National university is the "Legal academy of Ukraine of the name of Yaroslav Mudriy" vol. 2, no. 13, pp. 52–63.
8. Government service of statistics (2013), A method of forming of selective aggregates is for a leadthrough in 2009–2013 years of selective surveys of population (domogospodarstv): terms of life of domogospodarstv, economic activity of population and agricultural activity of population, in rural locality, GSS, Kiev, Ukraine.
9. Educational policy. Portal of public experts, available at: <http://education-ua.org>.
10. National commission which carries out government control in the field of markets of financial services, available at: <http://nfp.gov.ua>.
11. National bank of Ukraine, Statistics, available at: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.
12. Resolution of III of Allukrainian convention of users of financial services is from 05. 09. 2012 available at: https://docs.google.com/document/d/1LFPV01F_pPifiUI3mMvsDO8wIxxkRGAPI7_xh9yL3kl5Y/edit?pli=1.
13. An unemployment rate grows in Ukraine, the State center of employment works on itself, available at: <http://ridna.ua/2013/10/riven-bezrobittya-v-ukrajini-zrostaje-derzhavnyj-tsentrajnyatosti-pratsyuje-na-sebe>.
14. Government service of statistics (2013), Socialdemographic descriptions of domogospodarstv of Ukraine are in 2013 years, GSS, Kiev, Ukraine.
15. Government service of statistics, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Стаття надійшла 25.03.2014